

Dilê Hêminî de bê Kurdistanî çî çîno

Hêmin helbestvan û şoreşgerêko erciyaye, heskerdeyê şarê xo û Kurdistanî bi. Dostê kesêy feqîr û xizanan bi. Bi goreyê ey di miyanê civatî de kesêy tewr pak, paqij û layiqê hurmetî, êy ke debara xo bi cite û citêriye kenê yê. Înan hetî de bîyîş û înan reyde gureyayîş firazey o... RÛPEL - 6

Ma bi xêr di wendoxên Verrojî

Ez hona newê newê wanen û nusen. Jû serê de bî. La bela zeriya mi zaf bi weş. Hata nika ki hete mi ra çîye kem bibî o vejîya orte. Rind bi! Na ser o, zîwanê kirmanckî de bi raştî newê yena verê çîman, newê yena nuştîş. O ki rind rind o. Zîwanê kalike dayike... RÛPEL - 2

Welat VERROJ

Ziwan nasname yo, ziwan rûmet o...Pêveka Azadiya Welatî ya, belaş a. 15 - 04 - 2013 Hewtane HÛMARE: 49 E - mail: welatverroj@gmail.com

Her kar de cenî esta
ema felsefî de çîna

Çende zî cenî nustişê tarîx de çînî bî se, ma îni vîr mekerî, cenî cuyayîş a. Cuyayîşeke bêcenî, cuyayîşeke merde ya. Cenî pêyrinê renganê cuyayîşî ya. Tarîxe fikirê sistemê ege-men de qet ca nêgîrewte cenî, çimkî cenî fikir a... RÛPEL - 3

Plan pûç vejîya

Zanîngeha Dicleyî de êrîşên bi plan, ke hetkareya înan polêsan kerdê ardî meydan. Ema şarê kurd nîyame provekasyona înan. Zanîngehên bîn de zî erîş bîy. Şaristanên kurdan de êrîş ame lanetkerdiş

KAM PLAN KENO?

Zanîngeha Dicleyî de wazenê rojeva ke esto bêro proveqekerdiş. Ze Dicleyî zanîngehên bînan de zî no tewr êrîşkerdişîy benêy. No zî dano mûsyayîş ke provakasyon bi plan û projeyo.

POLÊSAN HETKARÎ DA

Goreya daneyan, polêsîy semedê êrîşkaran bipawê hetê êrîşkaran ca girotê û çimê xo erîşkerdişê înan ra girotê û dijî wendekarên welat-parêz bombeyên gazî û şîdet bikar ardê. Wendoxan zî besiva înan da.

DÎCLE MECLÎSÎ DE YA

Zanîngeha Dicleyî de provakasyon ronî bibo ra wendoxên zanîngehên Kurdistanî Tirkîyayî de protestoyî bîy. BDPî zî mijar berd TBMMî û waşt ke cigeyrayîş bibo ... RÛPEL - 5

Bîyayenê pîrozî

Sinan Sufpak 2 |

Agêrayîşê dewe

Xoser Welat 7 |

Bîyayenê pîrozî

Bi no babeta her şar her qewm û ol bi zayînena birdozîya bîyayên da xo dano destpêkerdene. Zeyena Rayverê Şarê Kurdî Abdullah OÇALANî mîtolojîk nîya. Raşteyî de şarê kurdî ra girêdaye, dej dên kurdê elewîtey a

SÎNAN SUTPAK*

Pîrozey, daneyên da xozayî ya. Teybetmendîyên da merdimî ya. No xulset, bi manedayên da merdimeya visyayo beyntar. Merdimêy bi vînîkerden da sînanen dên xoya zayene pîroz dîya. Merdenê bîya. Sedemê xem û qehran. Bî no babegta, zayene sifte pîrozey giroto. No rade de merdimêy mana dayo merdineyî. Bi merdene vînîkerdena maneyê zayene zî vîjyayo beyntar. Nameyên vîsyayene, bîyo pîrozey.

Goreyê cu da her şaran, cemat û

olan pîrozey vêrênê. Her şar ol cema goreyê kariten da xo ya cematî çiyên bimbarek vînenê. Bi na bibmarekey hetê arîşenîya cuya xo degênê û mane danê armanc da cu da xo.

Seweta ola semawî, xiristîyanan zayena Hz. Îsa mîlad a. Enda mên na ol da semawî, heme cuya xo goreyê na zayen da bimbareke û hişmendî da Hz. Îsa vîrazenê. Saz kenê. Çirê kî zayenda Hz. Îsa de hênceta estbîyayen da xo henceta cuyên da xo vînenê û goreyê na bimbarekey cehdê xo yê cuyenê kenê gird.

Bi no babeta her şar her qew cemat û ol bi zayînena birdozîya bîyayên da xo dano destpêkerdene. Nê zayenda û despêykerdenan de her jiwere de goreyê heqîqet da ê şar cemat û olî de mîtolojîyên esto. O mîtolojî bîyo per-gala viraşten da ê şar û qewmî.

Zeyena Rayverê Şarê Kurdî Abdullah OÇALANî zayenên da mîtolojîk

nîya. Bi raşteyî de şarê kurdî ra girêdaye. Zayenda bi dej dên şar dên kurdî ya elewîtey a.

Zayena/bîyayenê vejyayena Rayverê Şarê Kurdî bî cêraveten da oloziyan dên şar dên kurdî yê cematîya bîya lîlike şar dên kurdî. Şarê kurdî, çend kî xo resnayo no lîlik û winayayê nîyadayê ci ra, henda raşteya xo dîya. Şarê kurdî na lîlik de bivînyên da xo ra aqilîyayo. Bi xo ser xo şinasnayo. Xo ray visto û bîyo îrade. Bi no babeta zayena Rayverê Şarê Kurdî, mane dên îradeya şardê kurdî o xoserî ya.

Zayene rojbîyeyena şar dên kurdî mîyan de bi rojbîyayen da 4'ê Awrêla dest pê keno, bi ney hawayî mane deyeno. Şarê ma 4'ê Awrêle de, şîbîyeno vervîstena postê maran. Yeno zaneyen kî mar her serre demserra wesarî ver fineno. Na jû yeno mane dên dest peykerdena ya şerrê da newê. 4'ê Awrêle

zî şar dên kurdî rê zeydê vervîsten o. Her serrê 4'ê Awrêle de bi pîrozey da Rayberdê Şarê Kurdî Abdullah Oçalanî ya şarê ma dest pê keno û her serrcuye newe beno. Seweta kî şarê ma zayena Rayverê Şarê Kurdî zey dên zayen da heme dejên dên xo yê netewî vînenê. Bimbarek kerdene da na roje de verê xo danê dewe da Amara. Na roja bimbareke do cu da şar dên ma de zey dên rojên da kî heme ergê şar dên kurdî yê cematîkî newe ra amebê dinya bêro pîrozkerdene.

Rojê bimbarekî rojê degroten da vengey da arîşenî yê. Rojê sînanen da erjan dên cematîkî rayvistene û îrade bîyayen ê. Pîrozkerdenê nê rojan do îradeyê şarêdê kurdî yê netewî vejo beyntar. Şardê ma şarên dên Rojhilatê Mîyanên û heme merdimey ro pîroz û bimbarek bê.

* Zîdana Elbîstanî

YILDIRIM ÇELEBÎ*

Ma bi xêr di

Ez hona newê newê wanen û nusen. Jû serê de bî. La bela zerîya mi zaf bi weş. Hata nika ki hete mi ra çîye kem bibî o vejîya orte. Rind bi! Rin bibî kî ez par kararê (bîyaro) xo, da kirmanckî wanet.

Na ser o, zîwanê kirmanckî de bi raştî newê yena verê çîman, newê yena nuştîş. O ki rind rind o. Labela karê ma zaf a. Zîwanê kalike dayike ser de, zaf dûrîyê ma, zaf dûr vîndertê.

Çîye bîn kî esto, ez nuştuxên ke nuşnenê ra rexneyan kenî. Nika vanê qey sewita çîk? Sima nika nîya perskenê. Ez kî geseya xo sima ra verekerî...

Zîwanê ma zaf bîyo xirab, bîyê rind. Hîn çeku estê ma zab zor zannenê. Gere ma zîwanexo binusemê, rind bizanimê! Ma kî çî qas çekû bizanemê o qas rind o.

Ju kî, çand û hûner o. Dar û dero ma, was û teyîre ma, mejîye ma de ebê zîwanê ma de (Dêrsim- Mazkent)

Çever- doman – çênê – ju- leyê û ebd vanê, hetê bî de kî vanê ke ber gede- kenê yewkişta... nika nîya çekû zaf este. Ez kî kîtab wanen, vînen ke, çekûyê hete ma beno vîndî. Yan kî çekûye Çewlîgê beno vînd

Gimgimê û ebd. Ez na tarz rind nêvîna. Gere verê ci de zîwanê xo ma rind bizanime. Çi qas çekû û ebd. Estê o waxt kirmanckî dahana beno rind. Kirmanckî kî giran giran yeno telewê. O waxt zîwan kî beno rind, na mijarî ser şîma ra, nameyê nuşna. No nameyê mi kî mi ra çîye kî newê ya. Nameya min sewita peveka Azadîya Welatî, Verroj ra nuşna. Nuştux û wendox ra, embazê min kî zerede û teberî estê pêruna ra silav û selamet war bîn.

* Zîdanî Kirikkale Tîpa F

Cenî felsefeyî de çina, ema heme karan de esta

■ NESRÎN FARQÎN

'Felsefe çina?' Îna persî her wext ve-cîya ya ver ma. Zafane însan ra; felsefe, him zanayîşe ciyan a, him zî zanayîşe xo ya. Taye wext zerê kate ma de zafane persî vînenê ke, ma xo zerê felsefe de vînenê. Ma ew-nîyenê se tarîx ra, zafane îzeh vecî-yena ver ma. Pêyrinê cigêrayoxê, xo bi xo îzeh kerdî felsefe yî.

Ma mîyane pêron a îzeh de şina yêna se, ma vînenê ke, pêro filozofan merdimê/lajek ê. No hal şima ra zî xerîb nêamê?! Cenî pêro tarîxe ewren de him ca bigerî, him zî raverşiyayîşê ciyan û komel de en ver de ca bigerî, la belê heta nika ciyan ser yew fikr yî nêbo!

Tarîx peyda bikerî, fikir raverberdenî la belê tarîxe fikir de qet vatiş yî mekerê! Pêro na raştîya sistem de bêveng vîndertîş, tarîxê ma înar kerdîş o. Coka ma gere mîyane tarîx de gêrayîşe cenî bikerî. Tebîî îni mîyanê tarîxe sistemê egemen de, ma nêşkenî bikerî. Maalesef ke mîyanê tarîx de ma rengê cenî ra, fikrê cenî ra raştê ci nêameyê.

Tivane qay pêro kerdişiy fikirên lajekan kerdê peyda û tivane qay, wayerê tarîx, felsefê û dîn tik teyna lajek bi xo yê! Halbûkî no pêro peyda kerdişê sistemê egemenê lajekan o. Û nuştîşê tarîxî zî yew zûr ra îbaret o.

Sistemê egemenê lajekan, cenîyan nimitê, la belê ma tarîx de yew binê gerenê se ma vînenê ke pêro tarîx cenî ser peyda bîya. Tebîî îna îcad ma cenîyan ra wertê ye çol de vînayîşa awk monena. Hewna têkoşînî ra zîwanê şima beno ziwa û pêro omîd şima qedeno, bade ci zî nişka yew awk şima vînenê, a ey wexte de şima senî be qiymet se, ma cenîyan ra zî vînayîşê na nimitê ye tarîh zî onawa. Însan her wext ameyox ra omîd keno, la belê ma cenîyan semedê ameyox vîyertê ra omîd kena. Çimkî tarî ya vîyertê cenîyan ma nêşken se bikerî roştîye, semedê ameyox zî ma nêşkenî omîd bikerî.

Mîn kawrama 'hîs a 6'ine' dayîka xo ra eşnawita. Dayik mi her wext sezgîya cenîyan ra vatiş kerd bi. Bîlîm ra qet ihtîyac yî çînîa bi, xob xo her çî îcad kerd û sîrrê ciyana zî ra resa bi. Halbuke merdîmanê bîlîm înan ra bawer nêkenî, raşt nêvînenê û na haqîqat ra cewab nêşkenî bîvinî

Sistemê egemenê lajekan, cenîyan nimitê, la belê ma tarîx de yew binê gerenê se ma vînenê ke pêro tarîx cenî ser peyda bîya. Tebîî îna îcad ma cenîyan ra wertê ye çol de vînayîşa awk monena

se vano îna pêro tesadûf a. Halbuke haqîqat qet tesadûf yan zî qeder nîyo. Pekî haqîqat çina?

Ez yew cenî ya, mîyanê ciyan de. Mîyanê ciyan de nimitê ya çînê estê se û her wext haqîqatê se ez zananê. Him zî sistemê egemen ma cenîyan ciyan ra qerefenê, her çî yî qedexê ya yew dinya de ma hepîs kenî û ma reyha zî haqîqet vînenê.

Na çikas xirab yew raştîye ya, winî niya? Ma cenî yê, estbîyayîş ma esta, la belê ma înar kenî, çînî vînenî. Ma zî her çîra înad kenî û xebîtenê ke îspatê estbîyayîş xo bikerî. Îspatê estbîyayîşê xo, zaf gird yew berxwedan û herb wazenê. Ma cenîyan mîyanê berxwedan de yew derbê eşkenî bigerî. La belê omîd ma estê ke ma vîyertê biresawî/bikerî roştîyê. Ameyox de azadî ho ma pawenî, ma qet ameyox de xo ra, azadîyê xo ra nêtexelnenê.

Çende zî cenî nuştîşê tarîx de çînî bî se, ma îni vîr mekerî, cenî cuyayîş

a. Cuyayîşêke bêcenî, cuyayîşêke merde ya. Çimkî cenî pêyrinê renganê cuyayîşî ya. Tarîxe fikirê sistemê egemen de qet ca nêgirewte cenî, çimkî cenî fikir a. Semedê însanîye ra bîlîm û fikir peyda kenî guwa cigêrayoxan, la belê pêyrinê însanan hedî hedî cenîyan ra û cuyayîşî ra dûr kerdê. Zafanê akimê felsefe ra, dîn ra û bîlîm ra cenî tik û teyna yew obje ya, malzemaya îretimî ya. Ma ekê wazen se cenî na qonum ra/ca ra xelas bikerî, ma tarîx xo raşt bizanê gere. Cenî ekê tarîx xo raşt nêzana se, sistemê egemenê lajekan ra bena makum/esîr.

Cuyayîşêke PKKî, ewro na masûmîyet qedena. Îdeolojîya xelasiye ya cenî pêro cenîyan ra Rauberê ma ra yew vengdayîş o. Cenîyê be felsefe û be tarîx yewbînî vînayê. Cenî mîyanê PKK de pêyinê esîrê ra, geleneg ra dûr vîndertê û xelas bîyê. Mîyanê PKK de cenî quwet xo zana, îradê ya xo zana û felsefeya cuyayîşê azadîya

xo peyda kerda.

Ma pêro cenîy rayîra Rayberê xo de şinê, paradigmaya; demoqratik, eqolojîk û be komelê azadîye ya cînsiyet tarîxe de ma her wext ra daha nîzdîya azadî bîyê. Onawa se, ekê sistem dest ma ra çînê gîrewt se, ma gere bigerî, ma haqê xo kazenc bikerî, cuyayîşê azadî dest ma de yo. Mîyanê PKK de her cenî xo ra raşt yew mîsyon gîrewt se, cuyayîşê azadî ra daha zî bena nîzdî. Fikir ra me-tersê, her wext û her deqa fikir bikerê se, meştî de cenî û însanan ra meştî de azadî bena.

AZADIYA WELAT
Zozan Basın - Yayıncı Adına
İntizyaz Sahibi
Halime PARLAK
Yazı İşleri Müdürü
Aydin ATAR
Yönetim Yeri:
Diclekent Bulvarı
Tertmil Apt. Kat:3 No:9
Kayapınar / DİYARBAKIR
İdare Tel: 0 (412) 251 38 88
Yayın (Wesan)
TEL: 0 (412) 237 48 90-91
Fax: 0 (412) 237 48 89
Baskı (ÇAP):

Stenbol: Gün Matbaacılık, Reklam,
Film, Basım, Yayın,
Tan. San. Tic. Ltd. Şti.
Teiziler Mevkii Besyol Mah.
Akasya Sok. No: 23/A
Küçükköy / İSTANBUL
Tel: 0 (212) 580 63 81
Edene: Arslan Güneydoğu
Gazetecilik, Matbaacılık, Kağıtçılık
Yeni Doğan Mah. 2108 Sok.
No:13/A
Yüreğir / ADANA
Tel: 0 (322) 346 03 71-72
Genel Dağıtım:
Turkuvaz Dağıtım Pazarlama

'Wa Ocalan azad bibo'

Semedê ke veng bidê Serekê Şarê Kurd Abdullah Ocalanî ra, cenîyên Mêrsînî hetkarey day Ocalanî û rayîrberan ra waştî ke semedê ke Serekê Şarê Kurd Abdullah Ocalanî rola xo ya aştî weş bî-yaro ca, lazimo ke Ocalan azad bibo û veng day hukûmatî: "Bi her hawayî ma

veng danê hukûmatî ke gamên xo semedê aştî berzê û Ocalanî azad bikerê ke aştî ra daha weş xizmet bikero."

Cenîyên Merkeza Hetkareya Cenîyên Îştari yê Şaredariya Akdenîzî ardî ziwan ke vengdayişê Serekê Şarê Kurd Abdullah Ocalanî semedê înan

zaf muhîm o û pey vengdayişê Ocalanî bi hêvî aştîyî pawenê û ardîyî ziwan: "Ocalanî gameke tarîxî eşto. Laizmo ke hukûmat zî gaman berzo û sifte wa Ocalanî azad bikerê ke rewşî ra daha bibo derman û aştîyî pêk bî-yaro."

Solhan de CHPijian îstîfa kerd

Qeza Çewlîgî Bongilan (Solhan) de rêxistina CHPî pêro îstîfa kerd. Semedê îstîfakerdîşê xo zî, çira ke CHP pêvajoyî de polîtîkayên nêyinî şopneno mojnay.

Bongilan de serekê CHPî û rayîrbereyê ci û endamên damazirandîşî pîya îstîfa kerdîy. Semedê bi komî îstîfakerdîşî serekê CHPî Ertan Turgut vat: "Pêvajoya aştîyane de CHPê ze şerwaşte xo tadeno. Herêma ma de 30 serrêy ke şer esto. Lazimo ke no biqedîyo û hetkareya CHPî zî gere miyan de bibîyayê. Ma kesên ke îstîfa kerdêy, bi hevîya, tirk û kurd pîya bicuyê cuyenê."

Zîndanî de zextîy zêdîyay

Semedêke zîndanî de zaf neheqey û îhlalkerdîşê mafên merdiman benê ra TUHAD-DER ard veng da wezaretê edaletî ke wa neheqîyan bivîno û wêdaro û ard ziwan ke eger çîyeke bibo berpirsîyar wezaretê AKPî yo.

Zîndanî de her ke şîno surgun û tadeyeya goreya waştîşê îdarekerên zîndanî zext û tadetey her ke şîne zêd benê. Hetê ra zî giroteyên ke nêweş êy û merdîşî ver de yê zîndanî de danê vindertiş. Semedê ke bal boncê zaf rayan sazî û dezgeyî veng danê rayîrberan ema çî marîfeto se, heta ney gamî çîyeke weş nîyameyo kerdîş ke

mafê giroteyan bidê înan.

Tekîrdağî de grev gird beno

Zîdana Tekîrdağî de verî çend giroteyan semedê ke mafê înan ameyê werdiş ra kewtbî greva veyaşeney ya bê dor û bê qor. Çend rojan verî hetkarên grevî zêd bîy. Hewta verî humara giroteyên ke kewtbî grevî resa 21 kesan. Waştîşê înan oyo ke heta waştîşê îna yê mafên merdiman meyrê ca do têkoşîna xo bidomnê. Hetê bînî ra zî giroteyan ard ziwan ke vîtamîna B1 nêdanê înan. Tikey girotey ameyê kuwayîş. Zext û zordareya psîkolojîk bi îna kerdê.

Elewîyan tehdît kenêy

Edeneyî de tikey kesan vilavok vila kerd. Binê vilavokî de nameyeke bi îmze Şex Muazel Hatîp Taburî nuşnayo. Goreya vilavokî do 'ewlîyên ke Esadî ra alîkarî kenêy bibîrnê.' Walîyê Edeneyî zî ardo ziwan ke nîşana ey kesan vînayê. Her hal walî vilavok newendo ke îmze sero esto, kamerayên mosebê û dûkanan estêy! Eger walî biwazo çend saetan de kerdoxan do tepîştaynê. Vilavokî de ame vatîş ke tehdîta tikey kesan esto.

Rayna gedeyeke cuyê xo vînî kerd!

Qeza Şîrnexî Basan (Guçlukonak) dewa Zêve (Akdizgin) girê dijî Tabûra Peya Eweleheya Zereyî ya 2'yin de teqîne ame meydan. Teqînî de Ramazan Yıldız ke 11 serre bi cuyê xo vînî kerd.

Girê ke dûreya ey tûgayî ra yew kilomîtro dûr de esto, de teqîn bi. Goreya kesên ke teqnayîş vînayê, mayîna lejkerî ya girî ser de bica kerdê bîyo rayê de teqayo. Cesedê gede Ramazan Yıldızî berdîy morga Nêweşxaneyê Dewletî ya Cizîrî. Lejkerîy semedê teqînî bivînî ra cigeyrayîş kenêy.

Aştî esto se qereqol çî hacet o?

Hikûmeta AKPî hetê ra qala 'projeya xo ya aştî' kena, hetê ra zî semedê ke şer gur bibo ra qereqolên newe vîrazena. Goreya ke vajîyeno, Gelîyê Pulumîrîyeyî de 5 qereqolên tîpa qele, 16 hebîy zî tîpa mobîl vîrazena. Bi temamî 21 qereqolan do bivirazo.

Hukûmeta AKP bi di kîştine kay kena. Hetê ra ana ziwan ke 'aştî wazenê' hetê ra zî ze pifê adîrî bikerê ra qereqolan vîrazenê ke şer daha zî gur bibo. Ma heme zanê ke bi ney hawayî zelalnêbîyîşê mezgê AKPî vejyayo meydan.

Şarên herêmî ra İbrahim Gulerî ard ziwan: "Eger aştî rojevî de yo, çira had-

reyeya şerî esto? Herêma ma de tenê dewîy pêhet mendêy. Herêmên bînan de dewîy vila bîyê û xirabe kerdêy. Na gam zî wazenê ke ma xirabe bikerê. Her hal wazenê tîya zî veng bikerê ke dewlete rehet bikeroy!"

Sîncanî de 6 giroteyê nêweş estêy

Zîdana Sîncanî Tîpa F ya humara 2 ya Enqereyî de 6 giroteyên nêweş merdîşî ver de yê. Ema wezaret çîyeke zî nêkeno. Veng danê ke wa vengê înan bêro goşdarîkerdiş.

Zîndanên Tirkîyayî tîpên F de girotey zaf zehmetey oncenê. Semedême ke şert û mercên nêweş de cuyenê ra yên giran nêweş kewtê estêy. Tenê Zîdana Sîncanî ra; A. Samet Çelik, Hasan Alkiş, Burhan Kaya, Mansur Tekîn, Mehmet Yalçın û Cengîz Eker de yê. Doxtoran rapora xo de eşkera vato ke nêy kesîy nêşkenê zîndanî de bîmanê, lazimo ke keyê xo de bêrê derman kerdîş. Ema rayîrberên zîndanî

hewna zî gura doxtoran nêkenê û wezaretê edaletî zî bêvengêya xo domneno.

Girotey veng danê rayîrberan û kesên histîyar ke wa vegnê înan bi-goşdarnê.

Zanîngeha Dîcle de se beno?

Pêvajoya aştiyî proveqe bikerê ra Zanîngeha Dîcleyi de bi polês û kesên eşkera niyê, êrîşê wendoxên welatparêzan kerdîy. Nezdî 100 wendoxên kurd bin çiman de yê û nezdî 20 kesîy zî birîndar êy

Êrîşa Dîcleyi meclî de yo

Wekîlê Mersîna BDPî Ertugrul Kurkçu semedê êrîşa hovane ke wendoxên demokrat û şoreşgeran ser de ameyo kerdişî, wezîrê karê zereyî Muamer Gulerî ra persa. Ke kam destûr da ke ewleheya xoser û polêsî piya diji wendoxên demokrat yew bibêy? Çimkî no biyo semedê ke alozî daha zî zaf bibo. Kamî an zî kamikan waşt ke provakasyon bivejyo? Wekîlî waşt ke besiva pesên ey bido.

Zanîngehên bînan hetkarî day Dîcleyi

Zanîngeha YJU, Cizîr, OTU û zaf cayên bînan de roja hîrêyine de hetkareya xo semedê wendoxên Zanîngeha Dîcleyi mojnay û êrîşa provakasyon protesto kerdîy. Ema êy zanîngehan de zî polêsan û ewleheya zanîngehî êrîşê wendoxan bi bombeyên gaz û jopan kerdîy. Wendoxan zî bersiva înan bi kerayan day.

Tikey kesîy wazenê ke Zanîngeha Dîcleyi tîmîyan bikerê. Ney semedî ra zî polêsîy zî hetakereya înan kenêy. Goreya ke vajîyeno tîkileya kesên provokasyon vîşrastê tîkileya înan û polêsan tîmîyan de esto. No zî mevzûyî daha zî xorî keno û dano mojnayîş ke wazenê rewşa esto şolî bikerê.

Goreya ke vajîyeno, tikey kesên ke goreya vanê çend kesên teberî ra ke hetê înan Îlahîyitijîy bi, semedê ke rewşa kurdan giroto xo dest, sabote bikerê ra, kewtê mîyanê wendoxên Zanîngeha Dîcleyi. Goreya îdiayan, kesên ke waştê provokasyon bivirazê şiyê hetê maseya ke bonê Mîmareya zanîngehî de, rojnameya Azadiya Welat û Ozgur gundem roşiyayê. Afîşa xo, dêsê hima pey maseyî de zeliqnayê û kesê ke maseyî de zî, madahele kerdo vato tikey aşta bize-liqnê. Kesên provokasyon waştê, oca de ey kesê ke maseyî ewniyayê kuwenê. Pey ra zî, hetkarê wendoxê maseyî yenê pêhet û şinê Îlahîyatî. Îlahîyat verî ra hadrebîyo. Bi hetkareya polêsan danê wendoxên bînanro.

Îlahîyatijîy bi satoran û çiweyên ke destê înan de, verê înan de polêsîy yenê Mîmarlixî ver û waştê ke rewşî daha zî şolî bikerê.

Helikopteran ra zî bombey eştiy

Rojo bîn zî, wendoxên çepgir verê Fakulteya Egitimî de amey pêhet û waştî ke, heta merkeza konferansa darfinayeyê bimesê. Ema polêsan nêverda. Rayîrberên Egîtmîm-Senî waştî ke polêsîy vera dê ama nêverday. Nezdî 100 wendoxên çepgir barîkata polêsan çirna û şiy verê bonê koneransî û siloganên ze: ‘Hîzbûl şeytan çiçcayê, Apocî tîyayê’ qîray. Polêsan bi bombeyên gazî madaheleyê wendoxên ke qiranra ameyê. Bi helikopteran zî bombey ameyên gazî ameyê eştiy û wendoxan şopnayê. Wendoxan zî bi kerayan bersiva polêsan day. Zanîngeha Dîcleyi bibîy polês û ze neçîra wendoxan bikerê ra kewtî bonên zanîngehî mîyan. Nezdî 100 wendoxîy amey binçimkerdiş. Herî kemî zî nezdî 20 wendoxîy zî birîndar bîy. **AMED - DÎHA**

‘Ocalan û Qendîl...’

Heyata Akilmendan semedê gamên aşti weş û hîra bêrê eştiş xebatên xo Amedî de dabîy destpêkerdiş. Bi sazi û dezgeyên sivîlan û tikey kesan de pêvînayîş pêk anê. Bi şaredarê kan yê Pîrana Amedî de zî pêvînayîş pêk ardîy. Akengîni heteyî ra waşt ke wa Ocalan û Qendîlî bidê pêvînayîş ke mijar daha zî weş û hîra bibo û ard ziwan: ‘Heteke ra ma qala aşti kenêy heteke bîn ra zî mîmarê aşti yî birêz Ocalan zere de rayîrên ey giroteyê. No zî beno semedê ke problemîy bêrêy cuyayîşî. Lazimo ke demeke

kilmî mîyan de rayîra Qendîl û Ocalanî bêro akerdiş. Ney semedî ra zî ez wazeni ke heyet bikûro miyanin û ney rayîrî abikero.’

Hetê bînî ra Akengîni qiseyên xo de ard ziwan ke lazimo ke apeya ontişî de semedê fermîyet şert o û wina dewam kerd û qedîna: ‘Semedê ke PKK xo apeya bonco lazimo ke fermîyetî de ca bigo. Esasê makeqanûnî de lazimo ke raştkerdişî bêrê viraştîş. Eger no bêro viraştîş, berê aşti daha zî weş do abibo û şarîy daha zî rehet bikerê.’ **AMED - DÎHA**

Dinyayî de cayê kurdan û aqilmendî

EHMEDÊ BIRA

Dinyayî de ameyo qebûlkerdiş ke, Serekê Şarê Kurd Abdullah Ocalan bi pêrojeya xo a çaresereya Modernîteya Demokratîkî, 21 Adara Newroza Amedî de, dest eşto çareserkerdişê çarenûsa bindestan û xirabekerdişê textê serdestan. No tewr proje, dinyayî de raya sifteyino ke demeke wina kilmek de, hitabê mîlyonan kerdo û çend rojan de resayo bi mîlyaran kesan...

Ocalan bi her hawayî projeya çaresereya mafên bindestan kerd rojeva dinyayî. Dinyayî ra sere de Amerîka û zaf dewletên bîn mecbûr bîy ke, Newroza Amedî û tevaheya kurdan silaf bikerê. No hereketê dinyayî, encama tîkoşîna her kurdê tîkoşerî ya bi des serran ameyo qebûlkerdişî ra yo. Silafkerdişê kurdan bi her hawayî dano mojnayîş û nişaneyî; ‘Ney ra pey ma do hetê kurdan de bibê’ dano. Lazimo kurdîy vîra mekerê ke, bext û textê kapîtalîstan qet çîno û her tim lîberalizmî pawenê...

Tîkoşîna gerîlayên kurdan yê ke Şerê Zapî, Şerê Îranî û cayên bînan ra yeno. Çimkî nêy şeran de hêzên dinyayî bi her hawayê teknolojiya xo koyên Kurdistanî ser de bombeyên xo yê herî newe varnay û ceribnay ke hêza gird ya kurdan û ya dinyayî, berteraf bikerê... Eger eşqa Kurdistanî dilê gerîlayên kurd û kurdên tekoşer yên bîn de nêbîyayê, şerîy nîyameynê qezençkerdiş...

Rewşa ewroyîni de kurdîy şer ê her deman ra daha gird danê. No şer şerê aştiyî viraştîşî yo. Komîsyona Akilmendî de A, B, C, kam beno wa bibo. Ya muhîm avakerdişê komîsyonî bi. Lazimo ke kurdîy gere komîsyonî bidê xebitnayîş. No xebitnayîş zî lazimo ke bi dest û mezgê tîkoşerên şoreşger yê kurd û demokratên tirkîan bibo.

Wa kes hevî bi AKPî gêrê meyaro. Weş bizanê ke, aşti bi lep û mezgê kurdan pêkan o. Dinyayî de serdestan weş fam kerdo ke, Rojhilatê Mîyanin de ney ra pey bê kurdan polîtîka kar nêkeno. Yanê mecbûrî Newroza kurdan pîroz kerdîy. Bereke bîn ra bêro ewniyayîş se, çekên ke kurdî karnenê ra nê, hereketa kurdan semedê ke xo zaf birêstin kerdo û hêza mezgê şarê kurd geş kerdo ra, zêd tersenê. Ey ra zî na gam nêewtenê tikileya YPGA Rojawanî bibêy...

Semedê ke aşti pêk bêro, semedê ke Komîsyona Akilmendan ze komîyona Roboskê bi encam nêvrazo, lazimo ke heme kesên ke vanê ez cuyayîşî hes keni û wazeni gedeyên ma kurdan, û tirkîan rojên daha weş û geş de bicuyê, lazimo ke bi her hawayî reng û vengê homayistey û yê kurdan bikar biyarê ke, aşti daha zî nezdî bibo.

Lazimo ke dilê her kurdî de adirê eşqa Kurdistanî bibo û goreya ey gedeyên welatî ra berhemeke serfiraz biverado. Hêmin Mukreyanî zî hinî kerd. Bi adirê dilê xo zaf berhemîy gedeyên Kurdistanî ra verda

Arêkerdax : Xoser Welat

Hêmin helbestvan û şoreşgerêko ercîyaye, heskerdeyê şarê xo bi. Aşiqê rencê destan, dostê kesêy feqîr û xizanan be. Bi goreyê ey di miyanê civatî de kesêy tewr pak, paqij û layiqê hurmetî, êy ke debara xo bi cite û citêriye kenê yê. Înan hetî de bîyîş û înan reyde gureyayîş karo tewr firaz o.

Hêmin zey nameyê xo kesêko zerrenizm û serrenerm be. La di zerriya ey de hadirêko gurr yê şoreşgerîye kil dayê. Ey no adir zerreyê xo bi helbestanê xo ardê zîwan û di miyanê civatî de vila kerdê.

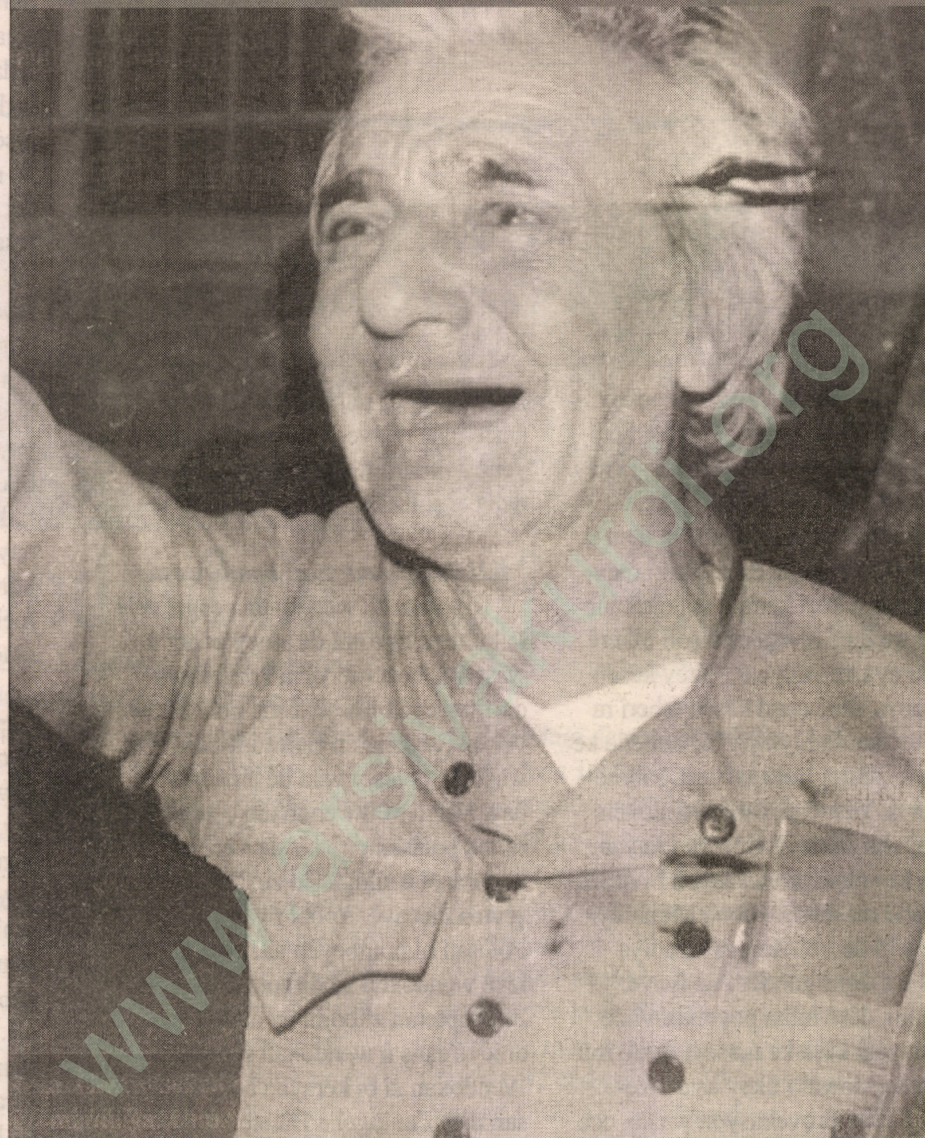
Bi doza Kurdistanî daha kêf weş bi

Her çende di keyeyêko dewlemend de ame dinya zî, Hêmin 26 serrî ya xo ra heta koçê xo yê peyênî, gîyanê xo di miyanê feqîrî û zehmetîye de derbas kerd. Labelê tu demêke rewşa xo ra lome nêkerd û tim û tim na vate: "Na qedere bêdewletîye ra yena, ke destserdaran kerda para ma. Ez bi raya ku kewta ser û doza şarê xo ra dûrî nêkewta zaf serfiraz a... Tewer ke heme derfetêy min ê gîyanêke rehetî est bî zî, ez qet poşman nîya ke biya aşiqê dewaya kurd û Kurdistanî..."

Gîyanê ey bi qedr û qîmet ravêra

Hêmin bi nameyê Seyîd Mihemed Emîn Şêx El Îslamî, di manganê wisarê serra 1921 ine, di dewa Laçîne de ame dinya. Gedeyê keyeyêko dewlemendî bi. Piyê ey kesêko zana bi. Di şiyês serreyîya ey de seba perwerdeyîye Hêmin şirawit medresa. Di medreseyî de perwerdeyîya olî ver de zîwanê erebî û farisî mûsa. Dim ra, şî Şaristanê Mahabade û di Medreseya Şêx Üsiv Bûrhanî de wendişê dersanê olî domna. Bi hetkarîya Mela Ehmed Fewzîyî wendiş û nuştîşê kurdî mûsa. Hêmin dîwanê xo yê bi nameyê "Tariq û Rûn"î de behsê Fewzîyî keno û hina vano "Ey ez larznaya, viraştê û newe ra serreraşt kerda. Berê mûsayîş û zaneyîye ro min

Dewij, helbestvan, nûştax û şoreşger

Hêmin Mukreyan

Cuyayîşê xo yê bi qedr, qîmet û rûmet de veng nêmend. Her tim mezgê xo de eşqa Kurdistanî hîs kerd û heta ke dest û mezgê ey ra ame derfetên xo miyan de nuşt. Nuşt ke pey xo de gedeyên kurdan ra berheman verado. Tay berhemîy helbestvan û nûserêy ercîyayî nê yê;

Tarîk û Rûn (1976), Naley Cudayî (1979), Paşerok (1983), Efsane Kurdîyekan, Çepkêk Gul û Çepkêk Nêrgiz, Şazade û Geda û bi seyan nûştayî û şirovey.

Hejar Mûkrîyanî reyde bi endamê komeleya Jîyanewey Kurd ke seba azadiya hemeyê Kurdistanî dest bi çalakîyan kerd bi. Dim weşayîşê Komara Mehabade ra, Kurdistanê Vaşûrî, Hêmin, di miyanê helbestvananê namedaran êy kurdistanî de ca giyeno. Wexto ke welatê xo ra dûrî bo zî xebatêy xo kerdîy. Serdemêke di şaristanê Bexda, di Kûrî Zanyarî de ro ser zîwanê kurdî xebatêy roge-rayîş û açarnayîşy kerdîy. Dim serra 1979 ine ra di Komîtaya Navendî ya KDP ye de ca girwevt. Dim ra ewta ra aqeterya û reyna dest bi xebatanê ro ser zîwanî kerd. Di serra 1983 ine de, di şaristanê Ûrmîya de weşanxaneyê Selahedinê Eyûbî akerd. Di serra 1985 ine de editoriya kovara bi nameyê "Sirwe" neşir kerd. Di demêko zaf kilm de na kovare di miyanê hesker û dildaranê zîwanî de cayêko gird girewt. Kovara Sirwe di Kurdistanê Rojhelatî de heşmendîyeke newîye viraştê.

Ûrmîye de rehmet kerd

Helbestvanê şoreşgerî, di serra 1986 ine de, di şaristanê Ûrmîyeye de rehmet kerd. Gama ke rehmet kerd 65 serre bi. Rewşenvîrêko zana, bi cesaret bi. Di derbarê zîwan û bikarardîşê zîwanê kurdî de wayir hunerî bi.

akerde. Rayira gîyanî nîşanê min da. Eke ez ey hetî de nêmendayê û min ey ver de perwerdeyîye nêdiyêne, bê guman ez a rewşe û terze xo yê ewroyîni de nêbîyayê. Ez bi sayeya ey mûsaya ke ez kurd a. Min zana ke kurdîy şarêko mezlûm û bindest ê. Reyana min zana ke xortê kurdan zî şikenê seba şar û azadiya şarê xo cane xo feda bikerê. Wendiş û nuştîşê helbeste, ez ey ra mûsaya. Heskerdişê welatî, heskerdişê zîwanî û zengîneyîya zîwanê kurdî ez ey ra mûsaya."

Dewijey û nuştaxî piya kerdê

Gîyanê ey di Mahabade di dewa piyê ey Sêlanawê de derbas bi. No semed ra gîyanê dewe, dewican, citêran û rênçberan başerî fam kerde. Citêrî reyde wendiş û nuştîşî ser ro zî xebate kerdê. Di kombîyîşê ciwananê Mahabade de helbestêy xo wendîy. Di demêko kilm de bi helbesvaneke şinasnaye.

Xebatên siyasi de zî ca girot

Di serra 1942 ine de bi hevalê xo

Hevîya ey azadiya Kurdistanî bi

Hêminî heme heskerdiş û giredayîya xo ya bi welatê xo dir, di helbestanê xo de arde zîwan. Helbestwan, nûser û açamayox Hêmin Mûkrîyanî seba wêjeyê kurdî ber-

hemêy ercîyayey xo dim verday. Gorê helbestvanê ercîyayî di şaristanê Mehabade, goristanê Siltan Bûdaqî de yo. Di helbestêke xo de hina vano:

"Ke ez merda ro ser gore min şîn mekerê, belkî bi şayî û dîlane dorê gore min de kaye bikerê û min rê mijgîneya azadiya Kurdistanî bîyarê."

Hêketê zanayî

Heme lehengan sey distare çar-nayê. Hêketa Seya de nûsêrî mebestê xo enewa ardo verê çiman. Nûsêrî bi vervatişan, deyran, lawican, vodvîlan û newayan reyde rengê hêketanê xo...

EVDILA QASAN

Nûsêr Edgard Alan Poe di berga pirtûkê xo de derheqa hêketanê (çirokanê) xo, wandoxanê xo rê hêş-mendiya pirtûkî enewa rave keno ; "Ez ney pirtûkê xo diyariya bawer-mendanê ke xeyalan sey çiyoy raştên wînenê, kena." Gama mêrdim na ristaye waneno û wandişê her new hêketan dima ra zî, mêrdim qanîh beno ke nûsêr çendêke bi xeyalk-erdişî ra girêdaye yo. Kê şênênê vacê, xeyalkerdîş seba Poe'yî yew estûne ya. Heme leheng û fenomenê xo dormareyê na estûne de sey distare çar-nayê. Hêketa Seya de nûsêrî mebestê xo enewa ardo verê çiman (rîpela yewine, perexrafa diyine de) : "Riho ecebên ê asmênan ne bi şiklê dinyaye de, bi rihê mêrdiman de, bi hêza xeyala înan de û bi fikrê înan ê xorîn de dîyar beno."

Verê vacêriya (vegotin) hêketan; nûsêrî bi vervatişan, deyran, lawican, vodvîlan û newayan reyde rengê hêketanê xo, wandoxanê xo naw-nayo. Bi enewayî reyde nûsêrî waştö ke, bala wandoxanê xo bianco hê-maya hêketan ser o. Waştö enewa vaco: "Çiyê ke kulturê mêrdimî de biyê, weşeya şaran, ez înan di miyanê honanekerdîşî de bi kesan û babetan hêlenena kena newecu (nûjen)."

Têkiliya maberê mêrdim û camidan (nesne), mêrdim û libatan (orxan), mêrdim û rihê ey sey tegle ameyê riştîş di miyanê pirtûkî de. Ê sey remzanê (sembol) xeyalên ameyê karerdiş. Fînak; Hêketa destnûştaya miyanê şûşaye de şûşa, Hêketa Berenice de dindan.

Hêketa şêrbiyeyîşî de, pîrnike. Hêketa ser-ameyişê Hans Pfaali de, qelûne, Hêketa Termîna (randeu) peykelê Marchesa Aphrodite û Bonbonî de rêzile. Hêketa Seyaye de sey. Hêketa vinbiyeyîşê boyegirewtîşî de goş. Hêketa Morellaye de name ...û zwb.

Heme lehengê ey di miyanê cuya hişmendeyîye de cuyenê. Raray sey nêweşî, raray no hal înan rê bêhizûrê virazeno û yê dest bi raywanîye kenê, raray sereyê xo ver bi pîyê xo hewanenê yêne qewimayîş bi ney qureteyî reyde fikr û felsefeyê komelî pamawenê û rayna agêrenê ca û warê xo. La tî rayan xeyalkerdîş û fikiryayîş uskura (yaqaya) înan veranêdano. Sey ke şeytanê nehletî bi rihê înan reyde kabeyan kay biko.

Nûsêrî hêketê xo di parzemîna Ewropaye de ca û war kerdê. Welatê Holandaye de newecuya mêrdiman bena babetê rexne û henekan (qelûne antişê şarê Holandaye), welatê Venedike de nîrxê ronesanse, Welatê Fransaye de şarê Fransaye di cafeyanê xo de feylesofan afirreno.

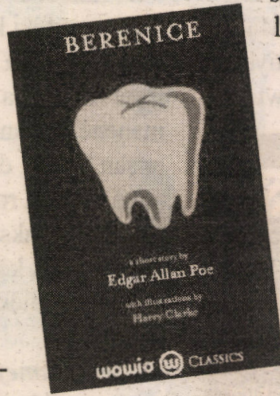
Edgar Alan Poe'yî hêketê xo maberê serranê 1833 - 1835 nuştê.

Nûsêr di Emerîqa de maya xo ra biyo, la fenomenê ey fenomenê parzemîna Ewropaye yê. Eya de yew perse yena ser hêşê mêrdimî, qey Amerîqayî nê Ewropaye? Beno ke sedemê ciya û ciyayên estbê, la goreyên fikrê min nûsêrî waştö waceyê (edebiyatê) xo ser binkeya şaristanê hemdemî awan biko.

Hêketî hem hetê tarîxî de hem zî hetê fikr û ramanî de mird û pîrbeye yê. Fînak di Hêketa

Vinkerdîşê Boyegirewtîşî de çiyoke enewayên qewimêno. Nûsêr verê

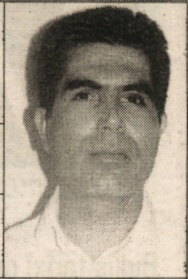
nasnayîşê têkoşina bêtarê leheng û cenîya ey, biyere bi finakanê tarîxî reyde şayese keno, dima ra enewa vano: "Tewr pêynî de her kes verê hewtayîşê (nêtersiyayîşê) felsefeyî de sere tewêneno." Pedê şino enewa domneno: "Goreyê pirtûka fîraze (pîroz) ko enewa vato, salmanezê verê şaristanê Samariya de hîrê serrî vinderto, pêni de şaristan teslîm biyo. Des serrî dom kerdo. "Nê finakî seba camêrdo ke hewl dano qesra zerra cenîya xo de cabigro dano. Tewr pêni de mêrdim şeyeno vaco: Poroyine hîmê waceyê xo di hêş û vîrê kesan awan de kerdo, wazeno wandoxê ey bi vacê (mentiq) û fikrê xo reyde vengê ey bihesê. Seba fikrê xo paştraşt biko vatişanê kesanê naskerdeyan ra îstifade kerdo. Ez wazena bi vatişê William Godwîni reyde pêniya çekûyanê xo biyara: "Raştêyê tewr muhîm ê yê ke kê înan nêvênênê"

Têgeyrayîş

Zerweş Esnaw

Zerwesnaw@gmail.com

Agêrayîşê dewe

Dewên kurdan serranê newayênî de zafênî weşniyayî (ameyî weşnayîş). Dewijê ma nê gosirmetî de çi destê înan de est biyî ver ra dayî, peyê xo ra nêewniyayî, çi mal û milkê înan est biyî nêşênayî biyerî xo reyde, nahawa ca ver ra dayî vila biyî şaristanan. Zaf perîşanî û zaf cefayî dîyî.

Zengîniya dewanê xo mecbûr mendî ver ra dayî, ameyê şaristanan. La şaristanan de debarê înan gelek zehmetin bi, veyşanî û teyşanî reyde ciwiyayîşê xo dewam kerdî. Banê înan kira biyî û yew banî de zaf rayan di, yan zî hîrê keyeyî mendinî. Nê ke dewanê xo remayî ne henzar biyî, ne se henzaran biyî, nêzdîyê çer milyoni dewijî dewanê xo terk kerdî. Welatê ma tam têsêrûtêbin biyî. Dewî veng biyî, nufûsê şaristanan zî yew ray de diqat û hîrêqat biyî. Miletê ma yê ke şaristana de ciwiyênî nê maxdûran rê hetkarî kerd la qêm nêkerd. Çimkî nufûs zaf bi, hetkarîya ma hetê maddî ra qêm nêkerdî. Welhasil dewijê ma zaf cefa û çile kaş kerdî. Mele nê dewijê ma biagêrê dewa xo, kar û debarê xo ra bixejilî, wa erdê xo de boya xo ver ra dî. Ko zaf keyfweş bibîyî.

Nê rojan de vanî ke dewijî hinî şênî şorî dewanê xo. Nê agêrayîşî de dewlete vana ke ez şima rê hetkarî kena. La verê dewlete vana ke: "Min şima rê hende ezit dayo, sefil û perîşan kerda, min dewanê şima talan kerda, min zengîniya şima serûbin kerda, semedê nê çîyan ra ez şima ra uzrê xo wazena. Biyerî ma newe ra na ray nê welatî de ma aşitî reyde biciwiyî, ê çîyanê xiraban ma hinî padê û ma hinî nêakerî."

Raştîkî ra zî şaristanan de ciwiyayîş zaf zor o. Hele hetê ekonomî ra gelek zor o. Şaristanan de heme çiy pereyên o. Kê destê xo finenî çi pere yo. Elektrîk, awe, rayîr, werdiş, şimitîş, piradayîş ûşb heme çiy bi pere yo. Goreyê şaristanan dewan de ciwiyayîş hina senik o. Zaf çiyî zî dewe de bêpere peyda benî. Goşt, qatik, şirne nê pêro zî xebatê dewe de peyda benî. Nê çîyan ra vêşêr dewe weş a. Şinayîya, herayîya aye kê bihesibnî yewna ca cayê dewe nêtewişeno. Mele ê ke wazenî biagêrê dewe tay wextî de bişorî dewa xo. Dewijê ma keyfweş bi-biyî, ma zî keyfweş benî.

Roşniya nimite

Asme emşo zor bîy
tarî kewt bi şewe ser ro
şew zaf tarî bi
çim çimî nêvînayîne
o ti bîy?
der û dorê mergî de
yan zî
bi zorîya Asme de
yan zî
tarîya asme de?
ti rayîr şîbîy
ti geray bîy?
tarî de barkerdîşê roşnayıya
xo de
seba ke ti geyrenê mergî
sey yew xezale birîndare

a recîfyayîşê to yo?
ronîşt ronîşt zerreyî ma
yan zî tecîfyayîşê ma bi?
barbibi mîyaneyê to
ero kaykerdê taximê bînî
ti bizani ke hûwîyayîşê to
biyayîşê yew gule de nimite
yo. zimbêla to
sey yew viraşteyeyê neqşî ya
çimê to sey yew deryayê kewî
û gula azadî yo.
ewnîyayîşê to
tarîxî de bi rûpeleke azadî

(Virardişê Rojhat AMED)
Helbestê AMEDî

Di seserra 6'î de Persî, sey derbe yenê artêşê Medan ser. Persî çikas ke bikewî mîyanê îdareyê înan yê sîyasî zî zaf bihêz nîyê, nê semedî ra, verê mîladî di Serra 333'yî de artêşê Persan, şerê Îssasî de hetê qralê Make-

donan, Îskenderê Pîlî ra mexlûb benê. Nê tarîxî ra pey, hereme sînoranê Gordyenî de manena. Seserra 1'î ra pey artêşê Romayî di ray êrişê hereme kenê la zaf nêşkenê tîya de bimanê û agêrenê.

Bidlîs tarîxî de ze heme şaristanên Kurdistanî bîyo warê êrişkerdoran. Zaf medenîyetî ey serî ra ravêrayê. Bi cayê xo yê teybet û çetin, her tim êrişkerdoran tenganey de verdaya. Warê-teya şarên xo mîyan de her tim kerdo

AVER PAYIZ

Bidlîs şaristanêk vakurê Kurdistanî yo. Rojawanê Gola Wanî de ca gêno û sînorê Agirî de yo. Nameyê Bidlîsî, di kurdî de yeno manayê qehremanî û bêtersîye. Nameyê Bidlîsî ewilê ewilan "Bêters" bîyo. La wextî mîyan de bedelyawo û bîyo Bidlîs.

Nameyê şaristanî yo kehen hetê Îskenderê Zulqerneyîni ra sey "Badlis" hameyo ronayîş. Dima ra name sey "Bit-lîz" û "Bitlîs"î hameyo bedelnayîş. Di çimeyanê armenîyan de nameyê şaristanî "Paxîş" o.

Tarîxî de Bidlîs

Tarîxê hereme, bi tarîxê Ariyanan dest pê keno. Bi goreyê cigêrayîşan est-bîyîşê ey reseno verê mîladî, serranê panc hezaran. Qeza ser xerepyayîşo gird, bi goreyê tay çimeyan, hetê Asûrîyan ra bîyo. O wext zî wextê desthilatdariya Mîtanîyan bîyo. Semedo ke Mîtanîyan, ziwanê Xurrîkîyî kar ardêne, nê îdareyî ra Împaratorîya

Bidlîs warê bêtersan o

"Xurrî-Mîtanî" yeno vatiş. Verê mîladî di seserra 13'î de badê rijîyayîşê Mîtanîyan û di seserra 12'î de zî yê Hitîtîyan ra pey tîya de şarê Ariyanî ca girewto.

Dizika Bidlîsî

Qasê ke yeno zanayîş, na dizike wextê Ariyanan de hameya viraştîş. Mîyanê her di awanê Bedlîsî, cayo ke pêresenê de zinaran ser o na dizike hameya awan kerdiş. Dizike, çar goşê ya. Hetê rojhilat û rojawanê aye de cayê di bircan semedê çimdariye hameyê viraştîş.

Dorê dizike 2 hezar û 800 m, berziya aye 56 m û hirayîya aye zî 7 m yo. Di mîyanê dizike de 800 keye, xanêko gird, qesr, depoyê zexireyan û embarê çekan esto. Qasêke yeno zanayîş, di seserra 10'an de mîyanê rojêke de ê eşîrê ke semedê yewbîyayîşî hameyî têhet, na dizike de yewbînan vînenê û qirarê yewbîyîşî tîya de danê. Medrese, camî, xan, kerwanseray, qesr, ban, kitabxane û gelek hunerî nê deman ra mendê.

Mîyanê dizike bi herre dekerdeyo. Nê semedî ra merdîm nêşkeno mîyan ra bigeyro. Dizike semedo ke cayêko çetin de hameya viraştîş, dorûverê aye de çala pawitişî çin a. Demê ma de, tena dizike esta û bi restorekerdişan ra pey ihtîşamê xo ye verênî ra dûri kewta.

Verê mîladî di seserra 9'î de şarê Ariyanî federasyonêki ke mîyanê ey Tûşpa yo, desthilatdariya Ûrartû saz kerda. Bi talananê Asûran ra Ûrartûyî gelek bêhêz manenê. Ariyanî, semedo ke peynîyê nê erîşan biyarê, di seserra 7'î de xo resnenê Medan, rojawanê İranî. Keyayê Medan Keyaksares, welatî heme talankeran ra pak keno û heta Behro Sûr Ariyanî di bin alêke de resenê pê.

Şerefnameyî de Bidlîs

Zanayîşê ser tarîxê Bidlîsî, bi taybetî di kitabê Şerefnameyî de hameyê kom kerdiş û hameyê weşanayîş. Bi goreyê nê kitabî zî ê wextî de, di na hereme de 25 eşîrê kurdî ê ke yewbînan ra cîya ciwînenê, yenê têhet û qirarê yewbîyîşî gênê, ê deman de hikumdaro Gurcî, Tadît, hereme de serdest o. Eşîrî êrişê artêşê nê hukumdarî kenê û şaristanî û dizike xo dest finenê. Ê 25 eşîrê ke eşîra Rojkane ardêne raşte û bi nameyê Rojkane hameyê namekerdiş, nameyê înan nê yê: Qeyşan, Baykan, Modkan, Zoqeysî, Zeydî, Keleşeran,

Xirbelan, Balkan, Xiyartan, Goran, Bi-reşan, Sekran, Garisî, Bêdoran, Belakurdan, Zerdûsan, Endakîyan, Pirtayan, Qewalisî, Girdîkan, Suhrewerdîyan, Kaşaxîyan, Xaldan, Istûkan û Ezîzan.

Nê yewbîyayîşî ra pey, Bizans û Sasanîyî yenê hereme, la zaf nêmanenê. Di seserra 11'î de îşqalê tirkmanan ê ke bi nameyê Selçûqî yenê zanayîş qewimîyeno. Wexto ke hereme sînoranê dewleta kurd ê

Merwanîyan de ya, di seserra 13'î de raşte degirewtîşê (îşqal)

Moxolan yena. Nê degirewtîşan ra pey Bidlîs di mîyanê Împaratorîya Eyûbîyan de maneno.

Bidlîs degirewtîşê Tîmûrî zî vîyarneno hinî di bin îdarekerdişê Şerefhanîyan de bi serran maneno.

Di demê Hz. Omerî de Bidlîs îslamîyetî nas keno û nê demî de şar beno misilman. Bidlîs, îdarekerdişê Emewîyan,

Ebaşîyan, Merwanîyan de zî mendo û di serra 1537'î de

bîyo şaristanê Osmanîyan. Di seserra 16'î de Bidlîs tede girêdayeyê Osmanîyan o. Heta Serra 1894'an zî hetê Şerefhanîyan ra yeno îdarekerdiş. Di Serra 1915'î de bi degirewtîşê Orisî, rî bi rî maneno. No degirewtîş Bidlîsî de beno sebebê rijyayîşê ke girdî. Di Serra 1916'î de bi sayeyê axa, beg û heme şarê kurdî, Bidlîs degirewtîşê Orisan ra xelesêno.

La çikas zî bixeleşîyo hereme sey verî nîya. Verê îşqalê Bidlîsî nufûsê şarî, qasê 60 hezaran bîyo, pey nê talanan ra, bi taybetî zî badê îşqalê Orisan humarê şarî keweno humarê hezarî. Di Serra 1929'an de Bidlîs beno qezaya Mûşî, la Serra 1936'î de newe ra beno şaristan. Bidlîs, bi taybetî hetê hunermendîye ra gelek aver şîyo.

Seserranê 17, 18 û 19'an de bîyo mîyanê çand û hunermendîye. Çiqas gelek talanan ra vîyerto zî, na taybetîya xo ra çik nêkemîyayo. Bi seserran awananê Bidlîsî bale anta. Dewam keno.

